

Miljöredovisning 2008

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Innehållsförteckning

Sammanfattande målredovisning	2
Miljönyckeltal i sammanfattning	2
2008 i korthet	3
Miljöchefens ord	4
Västra Götalandsregionens profil och målgrupp	5
En av Sveriges största arbetsgivare	5
Intressenter	5
Ramverk för miljöarbetet	6
Styrning och ansvar	6
Miljöorganisation	6
Miljöpåverkan och framåtblickar	7
Västra Götalandsregionens påverkan på miljön	7
Viktiga slutsatser och kommentarer på periodens resultat	7
Processer för att hantera utmaningar och skapa resultat	7
Västra Götalandsregionen och klimatfrågorna	8
Smart Energi	8
Västra Götalandsregionens klimatpåverkan	8
Årets rapport	9
Allmänt om rapporten	9
Rapportens omfattning och avgränsningar	9
Resultatredovisning och analys	10
Få förvaltningar har miljöledningssystem	10
Miljöhänsyn tas i upphandlingen	11
Utbildningstakten behöver öka	12
Energianvändningen fortsätter att minska	13
Kemikalier och läkemedel prioriteras	14
Minskad miljöpåverkan från resor i tjänsten	17
Avfallsmängderna ökar	18
15 procent ekologiska livsmedel	19
Noter	20
Not 1 Förvaltningar och bolag som rapporterat till miljöredovisning 2008	20
Not 2 Emissionsfaktorer som visar klimatpåverkan	20
Not 3 GRI index	21
Miljöordlista	22
En dag i Västra Götalandsregionen	24

Sammanfattande målredovisning

Övergripande miljömål	Resultat	Planerade åtgärder under 2009 och framåt
Miljöledningssystem ska införas i alla verksamheter		Samtliga förvaltningar erbjuds en tjänst för bevakning av miljölagar som en del av grunden för införande av miljöledningssystem.
Miljöhänsyn ska tas vid planering, upphandling och beslut		Målet behöver omformuleras och förtydligas. Detaljerade årliga miljömål för upphandling och inköp tas i inköpsrådet.
Samtliga anställda och förtroendevalda ska få utbildning i miljökunskap		För att säkra statistiken behöver alla förvaltningar införa utbildningsregister på enhetsnivå. Möjligheterna ses över till en webbaserad utbildning för att på ett kostnadseffektivt sätt öka utbildningstakten.
Den negativa miljöpåverkan från energianvändningen ska minska		Fortsatt arbete med att energideklarerar byggnader. Energironder som metod för att minska elanvändningen fortsätter. Projektering påbörjas för vindkraft vid naturbruksgymnasierna.
Den negativa miljöpåverkan från kemikalieanvändningen ska minska		Kemikaliestrategin implementeras. Det innebär bland annat inventering av utfasningsämnen följt av konkret arbete med utfasning enligt strategin. En analys av varför åtgärdsplanerna för att minska lustgasanvändningen inte har haft tillräcklig effekt.
Den negativa miljöpåverkan från transporter och resor ska minska		Regler och riktlinjer tas fram för inköp och användning av fordon. Möjligheterna att webbkonferera mer användarvänligt utvecklas.
Den negativa miljöpåverkan från avfall ska minska		Utredning av vilka åtgärder som behövs för att nå målet samt en precisering av målet.
Andelen ekologiska livsmedel ska öka		Samordnad planering av måltider ger sänkta kostnader och möjlighet till ökad andel ekologiska livsmedel.

Förklaring symboler: Målet är uppfyllt Målet är delvis uppfyllt Målet är inte uppfyllt

Miljönyckeltal i sammanfattning

Nyckeltal	Resultat 2008	Resultat 2007	Resultat 2006
Andel miljödiplomerade verksamheter, procent	94	88	41
Andel förvaltningar och bolag som har infört miljöledningssystem enligt ISO 14001 och har reviderat det, procent	17	47	35
Total energianvändning i VGRs lokaler, MWh	353 000	365 000	371 000
Total energianvändning per ytenhet, kWh/m ²	206	211	219
Andel alternativa bränslen i tjänstebilarna, procent	57	38	18
Andel miljöbilar, procent	90	78	50
Andel verksamheter som använder kemikaliehanteringssystemet Klara, procent	80	73	69
Total mängd inköpt lustgas, ton	45	43	34
Andel ekologiska livsmedel, avrundat till hela procent ¹⁾	15	11	10

1) Alingsås lasarett och Skene lasarett ingår ej. Maten produceras inte på plats, utan färdiga måltider köps in.

2008 i korthet

Viktiga händelser inom miljöområdet i Västra Götalandsregionen

- Regionfullmäktige antog en kemikaliestrategi. Målsättningen är att år 2012 ska 25 procent av de miljö- och hälsofarliga kemikalier som Västra Götalandsregionen använder vara utfasade
- Regionfullmäktige antog en resepolicy som styr mot säkrare, billigare och miljömässigt bättre tjänsteresor
- Regionfullmäktige antog en uppförandekod för socialt ansvar för leverantörer
- 100 ton PVC och 100 ton ftalater är utfasade i och med att Västra Götalandsregionen nu enbart köper PVC-fria handskar
- 90 procent av regionens personbilar är miljöfordon
- Västra Götalandsregionen fick det nyinstiftade priset Utmärkt Grön Upphandlare 2008
- Andelen ekologiska livsmedel är uppe i 15 procent
- Hälsan & arbetslivet, Västra Götalandsregionens företags-hälsovård, certifierade sitt integrerade ledningssystem för miljö, arbetsmiljö och kvalitet
- Smart energi gav förslag till en regional klimatstrategi
- Regionfullmäktige hade en temadag om klimat och miljö
- Västra Götalandsregionens första biogasanläggning byggdes på Naturbruksgymnasiet Sötåsen

Biogasanläggningen vid Sötåsens naturbruksgymnasium. Här rötas gödsel till biogas som sedan används för att producera el och värme.

” Miljöarbetet måste inriktas mot minskad resursanvändning vilket gynnar både miljö och ekonomi ”

Miljöchefens ord

Både internt och externt miljöarbete redovisas

Västra Götalandsregionen har redovisat sitt miljöarbete i de egna verksamheterna sedan 1999. Tyngdpunkten i redovisningen ligger på det interna miljöarbetet och de övergripande miljömålen. Miljönämnden har också ett uppdrag att skapa tillväxt och nya arbetstillfällen med miljön som drivkraft. Detta utvecklingsarbete redovisas översiktligt i miljöredovisningen för första gången.

Prioriteringar och trender

Klimatfrågan har fortsatt hög prioritet. Att minska andelen fossila bränslen liksom att utöka kollektivtrafikens andel har varit viktiga mål för Västra Götalandsregionen under året. En process som fått namnet Smart Energi, har drivits för att formulera en klimatstrategi. Strategin ska bidra till att minska beroendet av fossil energi i Västra Götaland. Förslaget remissbehandlas under 2009. Klimatstrategin måste engagera många aktörer för att arbetet med att skapa ett samhälle där beroendet av fossil energi har brutits ska bli framgångsrikt. Offentliga och privata aktörer måste komma överens om konkreta insatser och ta ansvar för att de genomförs.

I den resepolicy som regionfullmäktige antog 2008 prioriteras ett minskat resande, där resfria möten lyfts fram som ett viktigt verktyg för att nå målen. Satsningarna på att bygga ut infrastrukturen för webbkonferens är ett led i detta arbete.

Att få bort miljö- och hälsofarliga kemikalier ur verksamheten är angeläget ur flera aspekter som miljö, hälsa och säkerhet. För att kunna genomföra detta på ett systematiskt sätt har regionfullmäktige beslutat om en strategi och en plan för arbetet. Upphandling och dialog med leverantörer är viktiga verktyg i strategiarbetet för att styra mot bättre produkter.

Projektet Design med omtanke syftar till att ta fram hållbara miljöer och hållbara produkter som är miljömärkta och som sedan kan bli föremål för upphandling. Detta sker i samverkan med producerande företag som på så sätt kan utvecklas mot hållbarhet och samtidigt stödja kemikaliearbetet.

Måluppfyllelse

Tre av de fyra mål och uppdrag inom miljöområdet som regionfullmäktige prioriterade i 2008 års budget har uppnåtts. Av de övergripande miljömålen i miljöpolicyen är två av åtta mål helt och tre delvis uppfyllda.

Framtida utmaningar

Västra Götalandsregionen kommer de närmaste åren att stå inför stora utmaningar. Skatteunderlaget kommer att minska vilket kommer att ställa krav på effektiviseringar och på ständigt utveckling av verksamheten inom alla områden. I detta läge måste miljöarbetet ändå finnas med som en del av verksamheten. Ett bra miljöarbete kan i många fall bidra till ekonomisk effektivisering men i andra fall öka kostnaderna. Samordningen av gemensamma miljöinsatser måste också utvecklas mot bakgrund av detta.

Klimatfrågan är den enskilt största utmaningen, som också finns högt på agendan runt om i världen. Västra Götalandsregionen kommer att fortsätta att hålla en hög profil i klimatarbetet. Detta får inte innebära att andra åtgärdsområden som är angelägna glöms bort. Ett ökat fokus måste i stället sättas på frågor som rör resursanvändningen i samhället i stort men också inom vår egen organisation. Några sådana områden berörs inom våra prioriterade mål.

Borås, april 2008

Peter Holmberg
Miljöchef

Västra Götalandsregionens profil och målgrupp

En av Sveriges största arbetsgivare

Västra Götalandsregionen är med sina drygt 50 000 anställda en av Sveriges största arbetsgivare. Västra Götalandsregionen finns till för medborgarna i länet och har två huvuduppdrag. Det ena är att erbjuda regioninvånarna en god hälso- och sjukvård och att verka för en god hälsa för hela befolkningen. Det andra huvuduppdraget är att främja tillväxt och utveckling i samverkan med medborgare, företag, organisationer, kommuner, högsolor och universitet, statliga organ med flera.

Västra Götalandsregionens verksamheter finns i länets samtliga 49 kommuner. Regionen bedriver sjukhusvård vid 18 sjukhus, primärvård vid 215 vårdcentraler och tandvård vid 162 kliniker. Utöver detta finns en rad stödverksamheter, såsom fastighetsförvaltning, städ, tvätterier, tryckerier, företagshälsovård, storkök, upphandling och inköp samt hjälpmedelsstöd.

Till Västra Götalandsregionens verksamheter hör även sex folkhögskolor och sju naturbruksgymnasier, handikappförvaltning samt flera stora natur- och kulturinstitutioner. Dessa är bland annat Film i väst AB, Göteborgsoperan AB, Göteborgs Symfoniker AB, läns museer, Göteborgs botaniska trädgård med flera. Västtrafik AB, som är det regionala kollektivtrafikbolaget, ägs till hälften av Västra Götalandsregionen. Uppdragen till Västtrafik för den regionala kollektivtrafiken ges av Västra Götalandsregionen.

Tillväxt och utveckling är ett samlande begrepp för regionens arbete med att långsiktigt och hållbart utveckla Västra Götaland. Tillväxt och utveckling är uppbyggt kring tre sekretariat: regionutveckling, kultur och miljö. Varje sekretariat har en egen politisk nämnd.

Västra Götalandsregionens budget, som omfattar drygt 34 miljarder, går ungefär 90 procent till hälso- och sjukvården, där majoriteten av de anställda arbetar.

Intressenter

Miljöredovisningen vänder sig i första hand till regionfullmäktiges politiker och anställda i Västra Götalandsregionen. Dessa grupper har ett stort intresse av att se hur väl Västra Götalandsregionen lever upp till sina miljömål och graden av miljöpåverkan. De har också stort inflytande över inriktningen på miljöarbetet. Anställda och chefer i linjen har ett intresse i att se hur Västra Götalandsregionens samlade miljöarbete utvecklas.

Invånarna i Västra Götaland har ett intresse av hur deras skattepengar förvaltas och hur väl Västra Götalandsregionen lever upp till sina åtaganden om att vara en förebild i miljöarbetet.

Ramverk för miljöarbetet

Styrning och ansvar

“Vision Västra Götaland – det goda livet” är grunden för Västra Götalandsregionens arbete och för en hållbar utveckling. Både regionfullmäktiges budgetbeslut och olika förvaltningars och verksamheters mål och planer utgår från visionen. Budgeten är det övergripande styrdokumentet för alla nämnder, styrelser och verksamheter och budgetbeslutet är överordnat alla andra beslut i Västra Götalandsregionen.

Miljöpolicy anger ambitionsnivån för det interna miljöarbetet. Policyen omfattar alla verksamheter samt i tillämpliga delar även de bolag och stiftelser som helt eller delvis finansieras av Västra Götalandsregionen. I policyen ingår även åtta övergripande miljömål, dessa presenteras på sidan 2.

Regiondirektören har det övergripande ansvaret för att miljöfrågorna hålls aktuella och att gällande miljölagstiftning följs. Förvaltningscheferna ansvarar för att miljöarbetet förverkligas och att miljöpolicyen följs inom den egna förvaltningen. Ansvaret kan sedan delegeras ut i linjeorganisationen.

För att säkerställa att miljöarbetet bedrivs på ett strukturerat och effektivt sätt ska verksamheterna ha miljöledningssystem. Miljöledningssystem är ett bra verktyg för ett effektivt miljöarbete.

Miljöpolicy för Västra Götalandsregionen.

Allt arbete inom Västra Götalandsregionens samtliga verksamheter ska vara hälsofrämjande och bidra till en hållbar utveckling, där hushållning med resurser och kretsloppsanpassning är vägledande. Vi åtar oss att följa lagar och andra förekommande krav. Genom ständiga förbättringar förebygger och minskar vi den negativa miljöpåverkan som beror på vår verksamhet. Vi ska vara föregångare i miljöarbetet, som ska bedrivas systematiskt och strukturerat.

Det regionala miljöutvecklingsarbetet styrs av miljöstrategin, som består av fyra prioriterade insatsområden: energi och miljö, livsmedel och miljö, transporter och miljö samt vatten som resurs. Syftet med det externa miljöarbetet är att skapa en hållbar utveckling och goda förutsättningar för tillväxt och fler jobb i länet. Detta ska ske i samverkan med kommuner, myndigheter, universitet och högskolor, näringsliv och organisationer i Västra Götaland.

Miljöorganisation

Som stöd för de egna verksamheternas arbete med att uppnå miljömålen och att leva upp till miljölagstiftningen finns det inom de flesta förvaltningar och bolag en central miljöfunktion med miljösamordnare, miljöchef eller motsvarande. På enhetsnivå finns det miljöombud. Miljösekretariatet har i uppgift att dels ge stöd och samordna centrala strategiska miljöfrågor inom Västra Götalandsregionen, dels verka för ett regionalt miljöutvecklingsarbete.

Miljöpåverkan och framåtblickar

Västra Götalandsregionens påverkan på miljön

Västra Götalandsregionens verksamhet består huvudsakligen av hälso- och sjukvård, vilken är en resurskrävande verksamhet. Genom verksamhetens storlek och geografiska spridning förbrukas naturresurser. Den största direkta miljöpåverkan från Västra Götalandsregionens verksamheter kommer från energianvändning, resor och transporter, produkter som behövs för att driva verksamheten, kemikalier och läkemedel samt från produktion av avfall. Västra Götalandsregionens övergripande miljömål är framtagna utifrån en prioritering av den direkta miljöpåverkan.

Det regionala miljöutvecklingsarbetet leder till att Västra Götalandsregionen minskar sin indirekta miljöpåverkan. Genom att satsa resurser inom ramen för miljöstrategin, bidrar regionen bland annat till effektivare produktion och användning av energi, ökad andel förnybar energi, ökad konsumtion och produktion av ekologiska livsmedel samt ökad tillgång till förnybara bränslen.

Viktiga slutsatser och kommentarer på periodens resultat

- Målet om att införa miljöledningssystem är inte uppfyllt. Få av sjukhusen har infört miljöledningssystem. De verksamheter som har genomgått extern granskning har lyckats väl.
- Målet om att miljöhänsyn ska tas vid planering, upphandling och beslut behöver förtydligas.
- Utbildningstakten behöver öka. Statistiken för uppföljning av hur många som fått miljöutbildning är inte säker. Primär- och tandvården har lyckats väl med att ge sina anställda miljöutbildning.
- Resandet i tjänsten ökar något, men siffrorna för antalet körda mil i bil är inte säkra. Detta beror delvis på att ägandet för många av bilarna har flyttats över till Regionens service från andra förvaltningar, vilket lett till oklarheter om ansvarsfördelning och äganderätt. Ett system för att enkelt få fram statistik över antal körda mil med regionens fordon behöver tas fram och tätare uppföljning behöver göras.
- Miljöpolicyen med de övergripande miljömålen antogs 2004. Sedan dess har det skett förändringar både inom organisationen och i omvärlden. En del av målen är formulerade så att det är svårt att veta när de är uppnådda. Policyen behöver kompletteras med ett miljöprogram som innehåller tydliga mätbara mål för exempelvis de närmaste fyra åren.

Processer för att hantera utmaningar och skapa resultat

I budgetprocessen görs prioriteringar inom miljöområdet för året. De prioriteringar som görs bygger bland annat på resultat från omvärldsbevakning samt föregående års miljöredovisning. Rapportering och uppföljning av miljömålen görs av alla förvaltningar.

I inköpsprocessen är miljöfrågan integrerad på högsta strategiska nivå. Inköpsrådet beslutar om miljömål för respektive inköpsområde. I de upphandlingar som är prioriterade ur miljösynpunkt ställs krav på att produkterna ska ha bättre miljöprestanda än vid den senaste upphandlingen.

Några förvaltningar har infört miljömål i sina balanserade styrkort. Målen följs upp en till flera gånger per år.

Västra Götalandsregionen och klimatfrågorna

Smart Energi

Smart Energi är namnet på en dialogprocess för att ta fram en strategi för att Västra Götaland ska bli oberoende av fossil energi 2030. Arbetet med att ta fram strategin har skett i bred dialog med så många aktörer som möjligt, i huvudsak under 2008. Grunden i strategin är att finna överenskommelser mellan fler intressenter om klimatåtgärder för att öka takten i omställningsarbetet. Det handlar till exempel om att ta gemensamma och smarta inköpsbeslut, att öka andelen solenergi och solvärme. Det handlar också om att skapa gemensamma riktlinjer för energiprestanda i bostäder och lokaler samt om hur en "Älvpandel" för miljöanpassad sjöfart kan ta över dagens vägtransporter. Förslaget till strategi överlämnas till regionstyrelsen i början av 2009 för att därefter remissbehandlas.

Västra Götalandsregionens klimatpåverkan

Så här ser Västra Götalandsregionens utsläpp av växthusgaser ut för 2008. Lustgasutsläppen är markant högre än i andra landsting och regioner. Utsläppen från energi för uppvärmning är däremot låga i förhållande till andra landsting och regioner. Aktiviteter för att minska den egna verksamhetens klimatpåverkan beskrivs i resultatdelen under respektive miljömål.

Västra Götalandsregionens utsläpp av växthusgaser fördelat per källa

Källa	Utsläppt mängd, ton koldioxidekvivalenter
Värme	16 235
Lustgas	13 793
Sjukresor	9 096
Flygresor	2 465
Ambulanstransporter	2 350
Resor i tjänsten med privat bil	1 955
Resor i tjänsten med regionens fordon	1 650
Halogenerade narkosmedel	608
Freoner	558
Tvätt- och gods	555
El	7
Fjärrkyla	0
Tågresor	0

I sjukresorna ingår resor med Ronden, som körs av Västtrafik, resor i taxi samt resor i egen bil som ersatts av Västra Götalandsregionen.

Årets rapport

Allmänt om rapporten

Miljöredovisningen avser 2008 års resultat och är den tionde redovisningen sedan Västra Götalandsregionen bildades. Rapporten är en sammanställning av det material som förvaltningar och bolag rapporterat in till miljösekreteriatet. Viss data har hämtats direkt från leverantörerna. En lista över rapporterade förvaltningar och bolag finns i not 1. Varje förvaltning ansvarar för att rapporterade data är korrekta. Miljösekreteriatet gör en övergripande rimlighetsbedömning av insamlade data i jämförelse med tidigare års redovisningar. Miljösekreteriatet ansvarar för analysen av resultatet.

Rapportens omfattning och avgränsningar

Rapporten omfattar samtliga av Västra Götalandsregionens förvaltningar och de bolag där Västra Götalandsregionen är helägare. Västtrafik AB ingår därför inte i redovisningen. Nytt för i år är att alla centrala administrativa förvaltningar redovisar var för sig. Tidigare har de redovisats gemensamt som Regionens hus.

Rapporteringen av miljödata till miljöredovisningen baseras på de övergripande miljömålen i miljöpolicy samt de nyckeltal som finns i "Riktlinjer för miljöarbetet i Västra Götalandsregionen". Utvecklingen av nyckeltalen är liksom miljöredovisningen en pågående process. I GRI:s riktlinjer finns förslag på indikatorer för att beskriva verksamhetens miljöprestanda. Västra Götalandsregionen rapporterar de indikatorer som bedömts relevanta. Upplägget i denna miljöredovisning följer strukturen i GRI:s riktlinjer. Riktlinjerna är framtagna för hållbarhetsredovisning och denna redovisning innehåller de delar som rör miljöredovisning. GRI index redovisas i not 3.

Sveriges första passivhusvillan ligger utanför Lidköping.

Resultatredovisning och analys

Få förvaltningar har miljöledningssystem

Miljöledningssystem ska införas i alla verksamheter. För primär- och tandvård innebär det att samtliga enheter ska miljödiplomeras

Nyckeltal:

Andel miljödiplomerade verksamheter: 94 procent

Andel förvaltningar med miljöledningssystem: 17 procent

Andel anställda som arbetar i verksamhet med miljöledningssystem: 37 procent

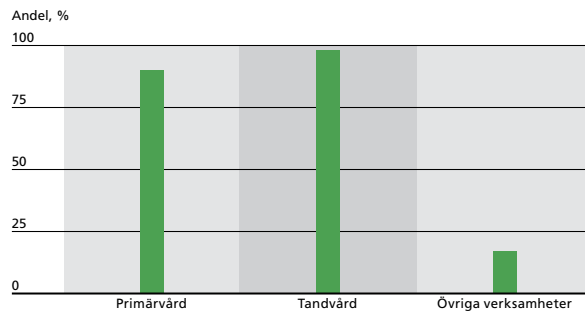
Miljödiplomerade tandvårdskliniker får fördelar

Primär- och tandvården har fört ett framgångsrikt arbete med att miljödiplomera sina verksamheter. Under året har Folk tandvården infört en ny styrmodell. Att vara miljödiplomerad är ett av fyra villkor som måste uppfyllas för att personalen ska få del av klinikkens ekonomiska resultat. 98 procent av tandvårdens verksamheter är nu miljödiplomerade. Miljödiplomering kräver liksom miljöledningssystem att verksamheten ser över sin miljöpåverkan och att miljöförbättringar görs på ett strukturerat sätt. En stor skillnad är att kraven på dokumentation är mindre för miljödiplomering.

En av fem förvaltningar och bolag har miljöledningssystem

Miljöledningssystem är en viktig del av verksamheternas kvalitetsarbete. Sex förvaltningar utöver primär- och tandvården anger att de har miljöledningssystem. Av dessa har två genomgått extern granskning och är miljöcertifierade: Hälsan & arbetslivet samt Fristads folkhögskola. 29 förvaltningar och bolag har angett att de inte har miljöledningssystem.

Andel verksamheter med miljöledningssystem eller miljödiplomering

Diagrammet visar hur stor andel av verksamheterna som har infört miljöledningssystem inom primärvård och tandvård i jämförelse med övriga verksamheter.

Miljöperspektiv i styrkortet

Skaraborgs Sjukhus har under 2008 lyft in miljö som ett perspektiv i styrkortet. Miljö blir därmed integrerad i övrig verksamhetsstyrning och uppföljning. Kungälvssjukhus har haft miljö som ett perspektiv i sitt styrkort sedan några år tillbaka.

Analys

Sedan den första miljöpolicy antogs 1999 är ett mål att alla verksamheter ska ha ett miljöledningssystem. I budget 2005 var det ett prioriterat mål och sedan dess har det varje år i budget stått att alla verksamheter ska ha ett miljöledningssystem. Primär- och tandvården har lyckats väl med att införa miljödiplomering. Övriga förvaltningar har, med några undantag, inte lyckats nå målet.

Miljöhänsyn tas i upphandlingen

Miljöhänsyn ska tas vid planering, upphandling och beslut.

Nyckeltal:

**Andel upphandlingar där miljökrav har ställts:
100 procent**

Miljömervärde uppnått för matningssonder, handskar och bilar

Miljökrav ställs i alla upphandlingar. I de upphandlingar som prioriterats ur miljösynpunkt ställs högre miljökrav än i föregående upphandling, vilket ger ett miljömervärde. Miljömervärdet för miljöprioriterade upphandlingar med avtalsstart 2008 finns beskrivna för matningssonder, handskar till sjukvården och miljöbilar.

Samtliga matningssonder, både för vuxna och barn, är i och med årets upphandling PVC-fria. Upphandlingen omfattar ett stort antal artiklar, där i stort sett hela sortimentet numera är PVC-fritt. Läs mer om vad PVC och ftalater är i miljöordlistan.

Under ett år används drygt 46 miljoner undersökningshandskar inom Västra Götalandsregionens verksamheter. Det nya avtalet resulterade i helt PVC-fria handskar. Detta innebär att Västra Götalandsregionen kommer att förbruka ca 100 ton mindre PVC-plast och ca 100 ton mindre ftalater per år. Samtidigt blir kostnaden för handskupphandlingen totalt något lägre beräknat på samma volymer som används idag.

Miljöbilsupphandlingen omfattar gasbilar, etanolbilar, hybridbilar och små bensin- och dieselbilar. Om de beställda gas- och etanolbilarna körs på gas respektive etanol, kan utsläppen av växthusgaser från tjänsteresor i bil bli 50 procent lägre jämfört med år 2003.

Västra Götalandsregionen fick det nyinstiftade priset Utmärkt Grön Upphandlare 2008. Priset delas ut av Miljöstylningsrådet, som ägs av Staten, Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Landsting. Miljönämnden och Servicenämnden tog emot utmärkelsen av Kronprinsessan. Motiveringen löd:
”Västra Götalandsregionen tilldelas priset Utmärkt Grön Upphandlare 2008 för att de genom en heltäckande och genomgripande miljöanpassning av upphandling och inköp bidragit till stora miljövinster. Miljöarbetet präglas av gränsöverskridande samarbete. Västra Götalandsregionen har också lyckats med att, till såväl jury som omvärlden, på ett pedagogiskt sätt beskriva sina insatser och de miljövinster som uppnåtts.”

Ökad andel inköp från Gröna listan

Gröna listan innehåller avtalade inredningsprodukter med högt ställda miljökrav. En tredjedel av de totala inköpen görs från Gröna listan. Av Västra Götalandsregionens avtalade inredningsprodukter finns cirka en tiondel i Gröna listan. Sortimentet ökar varje år och katalogen kommer att tryckas upp i ny, tjockare utgåva.

Uppförandekod antagen för sociala hänsyn

Det goda livet förutsätter en hållbar utveckling. Inom ramen för begreppet hållbar upphandling finns de ekologiska, ekonomiska och sociala frågorna. Under 2008 antog fullmäktige en uppförandekod för leverantörer. Etiska krav ska ställas för att säkra att tillverkning av Västra Götalandsregionens produkter sker på ett reko sätt. Till att börja med ska krav ställas i fem prioriterade upphandlingsområden och en modell för uppföljning tas fram. Detta sker i samarbete med Stockholms läns landsting och Region Skåne och går under begreppet ”Hållbar Upphandling”.

Analys

Den del av målet som rör miljöhänsyn i upphandling är uppnått. De nyckeltal som är definierade i riktlinjerna till miljöpolicyen för uppföljning av miljöhänsyn i planering och beslut är inte relevanta. Det går därför inte att säga om den del av målet som rör planering och beslut är uppnådd. Målet behöver revideras.

Utbildningstakten behöver öka

Samtliga anställda och förtroendevalda ska få utbildning i miljökunskap.

Nyckeltal:

Andel av de anställda som har fått grundläggande miljöutbildning: 58 procent

Antal anställda som har fått fyra timmars grundläggande miljöutbildning under året: 1760

Antal förtroendevalda inom nämnder och styrelser som har fått grundläggande miljöutbildning: 95

Flertalet av de förtroendevalda saknar miljöutbildning

En grundläggande kunskap och insikt om de miljöproblem som Västra Götalandsregionen orsakar är betydelsefull för en förståelse och vilja att agera för en minskad miljöpåverkan. Detta gäller inte minst chefer och förtroendevalda. Enligt uppgifter som samlats in via nämndsekreterare så har 95 av cirka 1000 förtroendevalda fått en grundläggande miljöutbildning.

Hälften av de anställda har miljöutbildning

Siffrorna på andel miljöutbildade är osäkra. Inom många förvaltningar saknas register över vilka av de nuvarande anställda som fått miljöutbildning. Det innebär att även personer som slutat sin anställning finns med i statistiken. Ungefär hälften av Västra Götalandsregionens anställda har fått grundläggande miljöutbildning, vilket innebär ett fortsatt behov av att utbilda närmare 25 000 personer.

Översyn av miljökompetensen

Under året har miljönämnden genomfört en översyn kring kompetensområdet. Slutsatserna från uppdraget pekar på att det inom organisationen finns en stor efterfrågan på miljöutbildning. Västra Götalandsregionen har idag ramavtal med sex konsultföretag som alla har kompetens att genomföra den miljöutbildning som Västra Götalandsregionen efterfrågar. Arbetsgruppen har också sammanställt ett regiongemensamt rekommenderat innehåll i den grundläggande miljöutbildningen. Arbetsgruppen har även studerat marknaden för webbaserade miljöutbildningar, som ett alternativ eller komplement till lärlarledd utbildning.

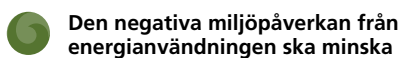
Analys

Med det statistiska underlag som finns konstateras att utbildningstakten inom miljöområdet är låg. Det är varje enskild förvaltnings ansvar att kompetensutveckla sina medarbetare inom miljöområdet. Avsaknaden av utbildningsregister eller liknande är en risk för kompetensförsörjningen som helhet inom organisationen.

För att utbilda ytterligare 25 000 anställda kan en webbaserad utbildning vara ett kostnadseffektivt alternativ och ett komplement till lärlarledd utbildning.

Energianvändningen fortsätter att minska

Den negativa miljöpåverkan från energianvändningen ska minska

Nyckeltal:

Total energianvändning i Västra Götalandsregionens lokaler: 353 081 MWh

Total energianvändning per ytenhet: 206 kWh/m²

Total energianvändning i sjukhusen per sammanvägd produktion: 720 kWh/DRG-poäng

Andel förnybar energi för uppvärmning: 50 procent²⁾

Koldioxidutsläpp från energianvändningen: 16 242 ton

Systematiskt arbete ger resultat

Energianvändningen för uppvärmning och el 2008 var 2,4 procent lägre än 2007. Genom ett långsiktigt systematiskt energiarbete har energianvändningen i regionens lokaler minskat med 20 procent sedan 2003. Det svenska miljömålet, att reducera energianvändningen i lokaler med 20 procent till år 2020, har alltså redan nu uppnåtts i Västra Götalandsregionens lokaler.

Minskad oljeanvändning

Fjärrvärmeförbrukningen har ökat med cirka nio procent till följd av konvertering till fjärrvärme i ett flertal enheter. Detta har medfört att användningen av biobränsle har minskat med dryga 40 procent. Oljeanvändningen har minskat med en femtedel och är två procent av den totala energianvändningen. I slutet av året installerades en pelletspanna vid Strömma naturbruksgymnasium. Oljeanvändningen för 2009 kommer därmed troligen att minska med ytterligare en tredjedel. Olja utnyttjas nu nästan enbart för drift av reservkraftsanläggningarna.

Fjärrkyla installerat

På grund av att Sahlgrenska Sjukhuset och Kärnsjukhuset i Skövde har anslutits till fjärrkyla under året har el för kyl drift minskat. Det har bland annat medfört att övrig el minskat jämfört med 2007. För att kunna räkna ut hur användningen av olika energislag ser ut (andelen) har förbrukad mängd fjärrkyla dividerats med tre.

Köpt energi per energislag

Energislag	Förbrukning MWh			Andel i % av summa energi		
	2008	2007	2006	2008	2007	2006
Fjärrvärme	150 000	140 000	150 000	43	39	41
Olja	6 100	7 600	6 000	2	2	2
Biobränsle	12 000	21 000	24 000	3	6	6
El för uppvärmning	2 200	2 300	2 400	1	1	1
Övrig el	170 000	180 000	180 000	50	51	49
Fjärrkyla	13 000	7 000		–	–	
Fjärrkyla/3	4 500	2 400	2 700	1	1	
Total energi inklusive fjärrkyla/3	340 000	350 000	370 000	100	100	100

Energiförbrukning 2008, 2007 och 2006 fördelade på energislag, ej klimatkorregerad. Siffrorna är avrundade till två värdesiffror.

2) För beräkningen av andelen förnybar energi i fjärrvärmeproduktionen har siffran 55 procent använts. Siffran är tagen från Energimyndigheten och är ett svenskt medelvärde för fjärrvärmeproduktion.

Kemikalier och läkemedel prioriteras

Den negativa miljöpåverkan från kemikalieanvändningen ska minska

Nyckeltal:

Andel verksamheter som infört kemikaliehanterings-systemet Klara: 80 procent

Inköpt mängd lustgas: 44,5 ton

Antal amalgamfyllningar: 1860 stycken

Antal inköpta silverförband: 19 145 stycken

Kemikaliestrategi antagen

Under hösten 2008 antog regionfullmäktige en kemikaliestrategi som omfattar både kemiska ämnen samt kemikalier i varor. Strategin omfattar, utöver medicinska gaser, inte läkemedel. Den består av tre mål samt en handlingsplan. De strategiska målen är att fasa ut miljö- och hälsofarliga kemikalier, att vissa ämnen ska prioriteras särskilt ur miljösynpunkt samt att hanteringen av kemikalier ska vara säker. I strategin finns ett antal nyckeltal fastställda. Dessa kommer från och med i år att redovisas i miljöredovisningen.

Upphandlingen viktigt verktyg för att nå strategin

Upphandling är ett viktigt verktyg i arbetet. PVC-fria handskar och PVC-fria matningssonder som beskrivs utförligt på sidan 11 är två exempel på detta.

Läkemedelsstrategi och handlingsplan på gång

I Västra Götaland användes under år 2008 cirka 200 ton aktiv läkemedelssubstans fördelat på cirka 1 200 olika medicinska preparat. 90 procent av dessa används i samhället, alltså utanför sjukhusen. Läkemedlen passerar oftast människokroppen utan att förändras så mycket och hamnar i vårt avloppsvatten, senare också i våra vattendrag, sjöar och hav.

Under år 2008 har Västra Götalandsregionen gjort en omfattande kartläggning³⁾ av spridningen av läkemedelsrester. Totalt har drygt 90 av de substanser som misstänks kunna ha en negativ miljöpåverkan hittats vid avloppsverk i Göteborg, Skövde och Borås.

Miljöriskerna har bedömts enligt vedertagna metoder. Det är främst könshormoner, antibiotika, smärtstillande medel, medel mot hjärt-kärlsjukdomar och lugnande medel som finns i så höga halter att det är medelhög - hög risk för negativa miljöeffekter. Troligen ger de uppmätta halterna inte akuta effekter i miljön men är av sådan storlek att långtidseffekter inte helt kan uteslutas.

Parallellt med kartläggningen har en strategi för vad som i framtiden behöver göras för att minska miljöpåverkan från läkemedelsanvändningen tagits fram. Tillsammans med den genomförda kartläggningen av läkemedelsrester kommer strategin att ligga till grund för ett handlingsprogram som ska vara klart under våren 2009.

³⁾ En beskrivning av undersökningen i sin helhet finns i rapporten Kartläggning av läkemedelsrester i Västra Götaland.

Användning av handskar på en tandläkarmottagning i Ulricehamn.

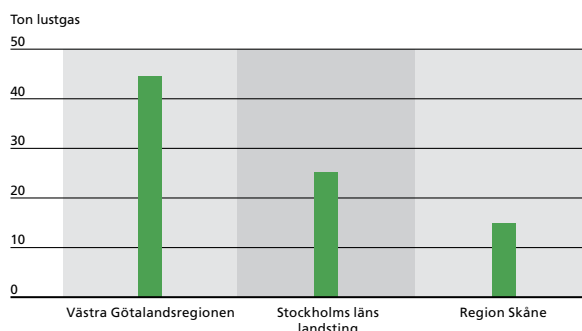
Västra Götalandsregionen använder fortsatt stora mängder lustgas

Lustgas har uppmärksammats som en stark växthusgas som påverkar jordens klimat. Västra Götalandsregionen släpper ut väsentligt mer än övriga landsting och regioner. I diagrammet jämförs utsläppen av lustgas mellan de tre största landstingen. Stockholms läns landsting renar en del av sin lustgas, vilket Västra Götalandsregionen inte gör.

2007 fattade regionstyrelsen beslut om att berörda sjukhus ska ta fram åtgärdsplaner för minskade lustgasutsläpp. I förslagen till åtgärder ingick regelbundna täthetskontroller, läckagetätning, rutiner för val av anestesimetod samt att installera vågar för övervakning av lustgasförbrukningen. Sahlgrenska Universitetssjukhuset, som står för merparten av lustgasanvändningen, har under 2008 genomfört tätningskontroller och tätat de läckor som har hittats. Därmed har SU minskat sin lustgasförbrukning något.

En del brister i tidigare redovisade mängder lustgas har upptäckts. Sahlgrenska Universitetssjukhusets siffror för 2006 har visat sig vara tio ton mer än vad som redovisades då. Redovisade mängder för Skaraborgs Sjukhus har nästan tredubblats sedan 2007. Detta beror troligtvis på att de tidigare rapporterade mängderna var för låga. Statistiken bygger på de siffror som gasleverantören redovisar.

Utsläpp av lustgas 2008

Utsläppen av lustgas i jämförelse mellan de tre största landstingen/regionerna. Antalet förlossningar vid de olika landstingen avrundat till tusental: Västra Götalandsregionen 18 000, Stockholms läns landsting: 25 000 Region Skåne: 14 000.

Förutom vid sjukhusen används även lustgas vid 58 av Västra Götalandsregionens tandvårdskliniker. Mängderna är dock betydligt blygsammare och redovisas i tabellen nedan.

Utsläpp av klimat- och ozonpåverkande gaser			
Årtal	2008	2007	2006
Lustgas vid sjukhus, kg	44 000	42 000	33 000
Lustgas inom tandvården, kg	440	610	520
Freoner, kg HFC	350	360	550
Halogenerade narkosmedel vid sjukhus, liter	1 300	1 800	1 400

Utsläpp av klimat- och ozonpåverkande gaser de senaste tre åren. De halogenerade narkosmedlen påverkar ozonskiktet och är liksom lustgas och HFC kraftiga växthusgaser. HFC har ingen ozonpåverkan.

Analys

Lustgas är ett prioriterat ämne i kemikaliestrategin och mängderna lustgas som köps i Västra Götalandsregionen är anmärkningsvärt höga. Lustgasutsläppen står för en betydande del av Västra Götalandsregionens bidrag till klimatpåverkan. Att mängden lustgas har ökat sedan 2007 kan bero på tidigare felaktig statistik. En närmare analys behöver göras av varför lustgasmängderna, trots genomförda åtgärdsplaner, inte lett till minskningar av lustgasanvändningen.

4) Tidigare års statistik har visat sig vara felaktig. 2006 års siffra ska istället vara ca 40 ton.

Tankning av fordonsgas i en av Västra Götalandsregionens miljöbilar.

Minskad miljöpåverkan från resor i tjänsten

Den negativa miljöpåverkan från transporter och resor ska minska

Nyckeltal:

Andel alternativa bränslen i tjänstebilarna: 57 procent

Andel miljöbilar: 90 procent

CO₂-utsläpp från resor i tjänsten med bil, tåg och flyg: 6511 ton

Total körsträcka med bil i tjänsten: 3 miljoner mil

Resepolicy för tjänsteresor antagen

Västra Götalandsregionens anställda och förtroendevalda reser cirka 1500 varv runt jorden varje år. Till detta kommer resor till och från arbetet, patienters resor, besökares resor med mera. Resorna i tjänsten är de som Västra Götalandsregionen bedömer sig ha störst möjligheter att påverka. Regionfullmäktige har därför antagit en resepolicy som gäller för alla anställda och förtroendevaldas tjänsteresor. Den syftar till att få säkrare, billigare och miljömässigt bättre tjänsteresor. Utifrån resepolicyen antar varje förvaltning tillämpningsföreskrifter för hur resandet i tjänsten ska gå till.

Resfria möten

Att mötas utan att resa är ett alternativ som allt fler upptäcker. Videokonferensutrustning finns på alla Regionens hus och vid flera av sjukhusen. Ett användarvänligt sätt att webbkonferera är på väg att tas fram. Telefonmöten är ytterligare ett sätt att mötas och kräver inte någon avancerad teknisk lösning.

Utveckling av Västra Götalandsregionens personbilsflotta

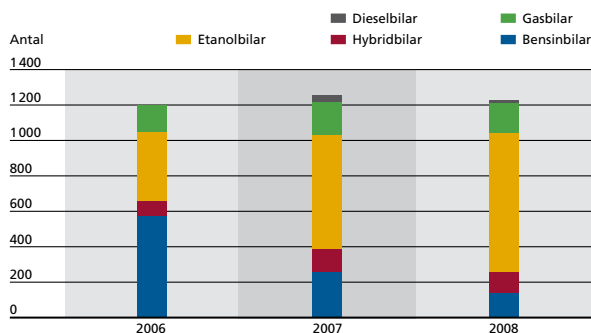

Diagram 1. Utvecklingen av fordonsflottan från årsskiftet 06/07 till 08/09. Av bensinbilar är 19 miljöfordon 2008. Av dieselbilarna är tre miljöfordon 2008.

Nio av tio bilar är miljöbilar

Av drygt 1200 förmåns- och tjänstebilar är 90 procent miljöbilar. Det vanligaste valet är etanoldrivna bilar, se utvecklingen och fördelningen av fordon i diagram 1. Fördelningen av inköpt bränsle, baserat på statistik från bränslebolagen, beskrivs i diagram 2. Statistiken omfattar inte diesel, eftersom det inte går att särskilja personbilarnas andel av den totala dieselmängden. Andelen personbilar som drivs med diesel är en procent.

Ungefär en tredjedel av regionens bilar finns bundna till en bilpool, där de antingen korttids- eller långtidsleasas av olika förvaltningar. Övriga bilar är bundna till förvaltningar eller enheter inom förvaltningarna. Bilpoolbilarna har under 2008 gått över i Regionens regi, från att tidigare ha tillhört andra förvaltningar. Detta har medfört klarheter om ansvarsfördelningen och vissa brister i statistiken över antal körda mil.

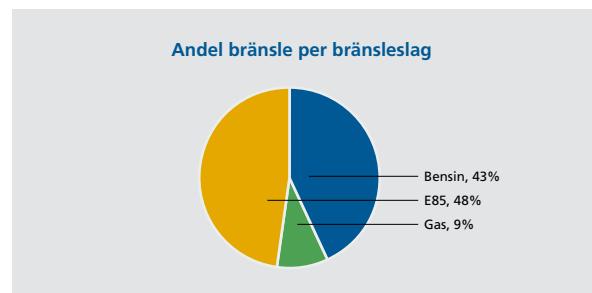

Diagram 2. Andel bränsle fördelat per bränsleslag 2008.

Analys

Ur både ekonomisk och miljömässig synvinkel är de bästa resorna de som inte görs. Infrastrukturen för att mötas virtuellt finns men behöver utvecklas vidare, framför allt vad gäller användarvänlighet.

Osäkerheterna i statistiken över körda mil gör att det inte säkert går att säga om målet har nåtts eller ej. För att få en säker uppföljning av antal körda mil i tjänsten behövs ett verktyg som möjliggör en enkel uppföljning av körsträcka på förvaltningsnivå. Likaså behövs en tydlig ansvarsfördelning och rutiner för hur uppföljningen ska gå till.

Avfallsmängderna ökar

Den negativa miljöpåverkan från avfall ska minska

Nyckeltal:

Total mängd avfall per prestation för sjukhusen: 25 kg/sammanvägd DRG

Total mängd avfall vid sjukhusen: 9 834 ton

Total mängd farligt avfall vid sjukhusen: 829 ton

Avfallet fortsätter att öka

De totala avfallsmängderna för sjukhusen fortsätter att öka, både totalt och satt i relation till produktionen. Avfallet sorteras i ett trettiotal fraktioner och tas omhand av upphandlade entreprenörer. 98 procent av avfallet går till materialåtervinning eller energiåtervinning. Utöver detta går cirka två procent till deponi eller lagras i väntan på vidare behandling. Exempel på avfall som lagras är blyfolie, kvicksilver och glödlampor. Samtliga dessa fraktioner klassas som farligt avfall.

Det totala farliga avfallet utgör nio procent av hela avfallsmängden och har ökat något sedan tidigare år.

Mer än hälften av avfallet är hushållsavfall, som tas omhand av respektive kommun. Genom att öka återvinningsgraden av exempelvis förpackningsmaterial kan kostnaden för hanteringen av avfall minska.

Analys

Att avfallsmängderna ökar varje år kan bero på nya verksamheter, nya byggnader och en effektivare vård där fler patienter vårdas. En ytterligare förklaring är att ökade hygienkrav ger ökade inköp av engångsartiklar som till exempel handskar. Ökningen av det farliga avfallet beror troligtvis på att kunskapen om hur det farliga avfallet ska sorteras och hanteras har ökat. En viss del beror också på att klassningen av smittfarligt avfall har ändrats. En närmare analys behöver göras för att klargöra varför avfallsmängderna ökar.

Skärande och stickande avfall vid Kungälv sjukhus

15 procent ekologiska livsmedel

Andelen ekologiska livsmedel ska öka

Nyckeltal:

Andel ekologiska livsmedel: 15 procent

Åtta verksamheter över 20 procent

Sedan 2007 har andelen ekologiska livsmedel ökat med drygt fyra procent. Det är framför allt ökningarna bland sjukhusköken som ger utslag, eftersom det är där de stora volymerna finns.

Att andelen ekologiska livsmedel är uppe i 15 procent är resultatet av ett både långsiktigt och enträget arbete – och ett stort engagemang hos de kökschefer och den personal som jobbar i köken. Ett exempel på framgångsrikt arbete är köket vid Mölndals sjukhus, där man i år är uppe i 25 procent ekologiskt. Det innebär att man redan har nått upp till det nationella målet på 25 procent ekologiskt 2010.

Andel ekologiska livsmedel i regionens kök

Verksamhet	2008	2007	2006	Totala inköp livsmedel 2008. mkr
Sahlgrenska Universitetssjukhuset	18	15	10	46,1
SÅS, sjukhuset Borås	16	13	9	8,5
NU-sjukvården	7	3	9	15,7
Skaraborgs Sjukhus	4	5	4	15,1
Kungälv's sjukhus	29	21	11	4,2
Frölunda specialistsjukhus	19	17	20	0,6
Naturbruksgymnasierna	24	23	22	7,1
Fristads folkhögskola	34	31	29	1,1
Vara folkhögskola	32	24	25	1,0
Billströmska folkhögskolan	12	10	11	1,2
Dalslands folkhögskola	17	15	16	0,6
Grebbestads folkhögskola	24	23	21	0,7
Göteborgs folkhögskola	27	10		0,7
GöteborgsOperan	33	12	6	0,6
Göteborgs konsert AB	8	-	-	0,6
Västarvet	19	19	12	1,1
Totalt i regionens kök	15	11	10	105

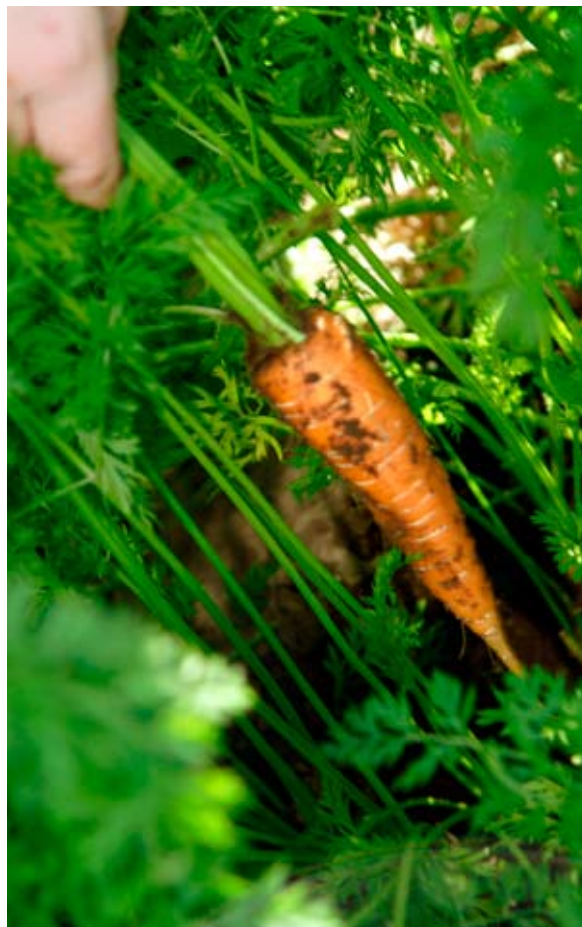
Tabellen visar hur andelen ekologiska livsmedel har utvecklats i Västra Götalandsregionens olika storkök sedan 2006. Köken vid Näl och Dalslands sjukhus köper inte in några ekologiska livsmedel alls. Köken vid Alingsås lasarett samt SÅS, sjukhuset i Skene ingår ej i statistiken. Där köps färdig mat från kommunen och uppgifter om andelen ekologiskt har inte gått att få fram.

Analys

Ekologiska livsmedel är fortfarande cirka tio procent dyrare än konventionella livsmedel. Den ekonomiska nedgången i kombination med ökade livsmedelspriser innebär en extra utmaning inför framtiden när det gäller att öka andelen ekologiska livsmedel.

Från och med årsskiftet 07/08 är köken som tidigare tillhörde sjukhusen organiserade under Regionservice område måltider. Det är också till område måltider som de stora volymerna livsmedel köps in. I och med att de stora köken tillhör en och samma förvaltning, finns stora möjligheter att samordna måltidsplaneringen och inköpen.

Genom en samordnad menyplanering där köken tillagar och serverar samma mat finns möjlighet att pressa priserna och därmed lämna utrymme för att ytterligare öka andelen ekologiska livsmedel. Ytterligare tänkbara åtgärder för att hålla nere kostnaderna är att satsa på säsonganpassning och större andel vegetariska råvaror.

Ekologiskt odlad morot från en gård utanför Borås.

Not 1 Förvaltningar och bolag som rapporterat till miljöredovisning 2008

Billströmska folkhögskolan
Botaniska trädgården
Dalslands folkhögskola
Film i Väst AB
Folkhälsokommitténs kansli
Fristads folkhögskola
Frölunda sjukhus
Förvaltningen för kulturutveckling
Grebbestad folkhögskola
Göteborgs folkhögskola
Göteborgs Symfoniker AB
GöteborgsOperan AB
Handikappförvaltningen
Hälsan och arbetslivet
Hälsa- och sjukvårdskansliet Borås
Hälsa- och sjukvårdskansliet Göteborg
Hälsa- och sjukvårdskansliet Mariestad
Hälsa- och sjukvårdskansliet Uddevalla
Kultursekretariatet
Kungälv sjukhus
Miljösekretariatet

Naturbruksförvaltningen
NU-sjukvården
Patientnämndens kansli
Primärvården Fyrbodalen
Primärvården Göteborg
Primärvården Skaraborg
Primärvården Södra Bohuslän
Primärvården Södra Älvsborg
Regionkansliet
Regionservice
Regionteater Väst AB
Regionutvecklingssekretariatet
Sahlgrenska International Care AB
Sahlgrenska Universitetssjukhuset
Skaraborgs Sjukhus
Södra Älvsborgs Sjukhus
Tandvården
Vara folkhögskola
Västarvet
Västfastigheter
Västsvenska Turistrådet AB

Not 2 Emissionsfaktorer som visar klimatpåverkan

I tabellen nedan anges de faktorer som har använts för att beräkna utsläpp av koldioxid från Västra Götalandsregionens användning av bränsle, media och lustgas under 2008. I faktorerna ingår inte utsläppen av koldioxid vid produktion och distribution av bränslen.

Användning	Mängd/enhet
Bensin	2,36 kg CO ₂ /liter
Diesel	2,59 kg CO ₂ /liter
E85, etanol	0,253 kg CO ₂ /liter
Biogas	0,478 kg CO ₂ /Nm ₃
Naturgas	2,05 kg CO ₂ /Nm ₃
RME	0
Bra miljöval el	0,04 kg CO ₂ /MWh
Fjärrvärme, svenskt medelvärde	87 kg CO ₂ /MWh
Fjärrkyla	4,7 kg CO ₂ /MWh
Olja	270 kg CO ₂ /MWh
Biobränsle	7,8 kg CO ₂ /MWh
Lustgas, N ₂ O	310 kg CO ₂ -ekv/kg N ₂ O
Flygbränsle	2,87 kg CO ₂ /liter

Not 3 GRI index

Följande avsnitt i GRI går att finna komplett eller delvis rapporterat på angivna sidor i tabellen.

Avsnitt i GRI	Index enligt GRI	Sida i miljöredovisning 2008
1. Strategi och analys	1.1-1.2	4, 7
2. Organisationens profil	2.1-2.8	5
3. Information om rapporten	3.1-3.11	9, 20
4. Styrning och åtaganden	4.1-4.14	4, 6, 7, 10, 11
Materialanvändning	EN1	9, 11, 24
Energiförbrukning fördelat per källa	EN3	13
Energibesparingar	EN5	13
Energisnåla produkter och tjänster	EN6	4, 8
Koldioxidutsläpp	EN16	8, 15, 17
Åtgärder för att reducera koldioxidutsläppen	EN18	8, 15, 17
Ozonpåverkande utsläpp	EN19	15
Totala avfallsvolymer	EN22	18

Miljöordlista

Bi-fuel är fordon som kan köras på biogas/bensin eller naturgas/bensin, kallas populärt för gasbil.

Bioenergi är sådan energi som kan utvinnas från biologiskt material, till exempel direkt genom förbränning av ved eller organiskt avfall, eller indirekt genom utnyttjande av biogas från rötning av avfall eller gödsel.

Biogas (metan) bildas när organiskt avfall, t.ex. gödsel eller matavfall, bryts ned i en syrefri miljö. Gasen är energirik och kan användas som bränsle.

Biologisk mångfald innebär variationen bland växter, djur och andra levande organismer.

BRA är en förkortning för bruksarea och innebär den sammanlagda ytan innanför byggnadens väggar. Att jämföra med BTA, bruttoarea, som är sammanlagda ytan inklusive ytterväggarna.

Etanol E85, är ett fordonsdrivmedel som innehåller 85 % etanol och 15 % bensin. Användningen leder till mindre utsläpp av växthusgaser.

Farligt avfall är avfall som kräver speciell hantering. Inom EU klassas farligt avfall enligt den europeiska avfallskoden, s.k. EWC-koder.

Flexi-fuel är fordon som drivs på etanol och bensin.

Fossila bränslen är bensin, diesel, olja och andra petroleumprodukter samt kol och naturgas.

Förnybara energislag är till exempel skog, biogas, sol, vind och vattenkraft utbyggd före 1996.

GRI står för Global Reporting Initiative och är en oberoende internationell organisation som arbetar fram riktlinjer för hållbarhetsredovisning. www.globalreporting.org.

Hybridbil kallas sådana fordon som har en kombination av olika motorer till exempel både en elmotor och en förbränningsmotor.

ISO 14 001 är en internationell standard för miljöledningssystem.

Koldioxid bildas vid förbränning och är den av gaserna som bidrar mest till växthuseffekten.

Källsortering betyder sortering av avfall vid källan eller direkt där det uppstår, t.ex. av glas eller komposterbart avfall från köket i hushållet, eller papper på kontoret.

Miljöanpassad är en produkt som genom sina egenskaper, från tillverkning till avfall, är mindre skadlig för miljön än andra motsvarande produkter.

Miljöbalken är den samlade svenska lagstiftningen om miljö.

Miljödiplomering är en frivillig märkning som företag/organisationer som uppfyller vissa miljökriterier kan få.

Miljöledningssystem är administrativa verktyg för att ge struktur och systematisera miljöarbetet hos ett företag eller en organisation.

Miljömervärde är den positiva skillnaden ur miljösynpunkt mellan två i övrigt likvärdiga varor/tjänster.

Miljöprestanda är mätbara resultat av miljöanpassning.

PVC är ett mycket vanligt förekommande plastmaterial, kallas även vinyl. Det kan innehålla flera miljö- och hälsofarliga tillsatser varför dess användning diskuteras.

Växthuseffekten innebär att värme från solen inte kan stråla tillbaka ut i rymden på grund av gaser i atmosfären. Det innebär att jordens medeltemperatur ökar. Detta får stora konsekvenser för klimatet och växt- och djurlivet.

Växthusgaser är olika ämnen som bidrar till växthuseffekten. Koldioxid är den viktigaste men också freoner, vatten, lustgas, metan m.fl.

Återvinning är att ta tillvara materialet i avfall för att tillverka ny råvara, till exempel ny kartong av pappersförpackningar eller ny metallråvara av skrot.

En dag i Västra Götalandsregionen

Ett urval av resurser som användes vid Västra Götalandsregionens olika inrättningar varje dag 2008.

63 000 servetter • 2 700 skoskydd • 15 mil toapapper • 10 000 EKG-elektroder •
22 000 sprutor • 1 900 sugar • 37 000 plastpåsar • 4 800 munskydd • 130 000 handskar •
360 000 A4-papper • 1 300 akupunktur nålar • 145 liter tvål • 5 700 liter bränsle •
72 400 koppar kaffe

Trycksak 341 188

Denna trycksak är framställd med miljövänliga metoder och råvaror, på ett svanenmärkt tryckeri | **Design & produktion:** Speak, www.speak.se | **Tryck:** Palmeblads Tryckeri AB, Mölndal 2009 | **Omslagsbild:** Veronika Svensson | **Övriga fotografier:** Sergio Joselovsky, 031-Foto · Curt Warås · Veronika Svensson · Bengt Jonsson · Stefan Ideberg · Hans Klaive · Eric J Bleckert

Västra Götalandsregionen | Regionens Hus | 462 80 Vänersborg | Tel: 0521-27 57 00 | www.vgregion.se

